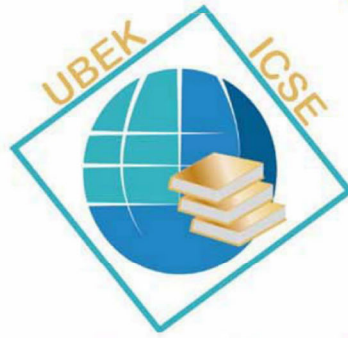

**UBEK
ICSE**

**II. International
Congress on Science and Education**

▼ Proceedings ▲

**28-30 September 2018
Sandıklı, Afyonkarahisar,
Turkey**

Siber Aylaklık Davranışları ile Kontrol Odağı ve Bilgisayar Kaygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Fatma Gizem KARAOĞLAN YILMAZ

Bartın Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Bartın/Türkiye, gkaraoglanyilmaz@gmail.com

Ramazan YILMAZ

Bartın Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Bartın/Türkiye, ramazanyilmaz067@gmail.com

Öz

Bu araştırmanın amacı üniversite öğrencilerinin BT sınıflarında işlenen bilgisayar derslerinde göstermiş oldukları siber aylaklık davranışları ile kontrol odağı ve bilgisayar kaygısı arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu araştırma, araştırmacıların bağımsız ve bağımlı değişkenler arasındaki ilişkileri ve etkilerini değerlendirmelerini sağlayan korelasyonel bir çalışma olarak tasarlanmıştır. Araştırmanın katılımcılarını; bir devlet üniversitesinin farklı bölümlerinde öğrenim gören ve BT sınıfında verilmekte olan bilgisayar I dersini alan 273 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Öğrencilerin yaşları 16-25 aralığında değişmektedir. Araştırmanın verileri; kişisel bilgiler formu, siber aylaklık etkinlikleri ölçeği, kontrol odağı ölçeği ve bilgisayar kaygısı ölçeğinden elde edilmiştir. Katılımcılardan elde edilen ölçek puanları normallik testi ile incelenmiştir. Test sonucunda ölçeklerden elde edilen verilerin normal dağılım gösterdiği saptanmıştır ($p > .05$). Bu şekilde analizde parametrik testler kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular; siber aylaklık etkinlikleri ölçeği ile kontrol odağı ölçeği arasında pozitif yönlü fakat düşük düzeyde anlamlı ilişki belirlenmiştir. Ancak siber aylaklık etkinlikleri ölçeği ile bilgisayar kaygısı ölçeği arasında ise anlamlı bir ilişkinin olmadığı görülmektedir. Diğer taraftan, bilgisayar kaygısı ölçeği ile kontrol odağı ölçeği arasında pozitif yönlü ancak düşük düzeyde anlamlı ilişki belirlenmiştir. Çalışma sonuçları doğrultusunda çeşitli önerilere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: üniversite öğrencileri, siber aylaklık, bilgi ve iletişim teknolojileri, kontrol odağı, bilgisayar kaygısı

Abstract

The aim of this research is to examine the relationship between cyberloafing behaviors, locus of control and computer anxiety of university students. This research was designed as a correlational study that allows researchers to evaluate the relationships and influences between independent and dependent variables. Participants of the study; constitutes 273 university students studying in different departments of a state university and taking computer I courses taught in the IT class. The age of the students varies between 16-25. Data from the study; personal information form, cyberloafing activity scales, locus of control scale and computer anxiety scale. The scale scores obtained from the participants were examined by normality test. As a result of the test, it was found that the data obtained from scales showed normal distribution ($p > .05$). In this way, parametric tests were used in the analysis. Findings obtained without research; there was a positive but low level of relationship between the scale of cyberloafing activities and the scale of locus of control. However, it is observed that there is no meaningful relation between the scale of cyberloafing activities and the computer anxiety scale. On the other hand, there was a positive but low-level relationship between the computer anxiety scale and the locus of control scale. Various suggestions are given in the direction of the study results.

Keywords: university students, cyberloafing, information and communication technologies, locus of control, computer anxiety

Giriş

Günümüzde eğitim kurumları öğrenme ve öğretme süreçlerinde bilgi ve iletişim teknolojilerinden (BİT) yararlanmak amacıyla teknoloji entegrasyonu süreçlerine hız vermiştir. Bu doğrultuda okullarda bilişim teknolojisi (BT) sınıfları oluşturularak öğrencilerin öğrenme sürecinde bilgisayar ve internet teknolojilerinden yararlanmaları, performans dayalı öğrenme etkinlikleri gerçekleştirmeleri için fırsatlar yaratılmaya çalışılmıştır. Ordóñez de Pablos ve Lytras (2012)'a göre BİT araç ve ortamları; bilgi yönetimini, paylaşımını sağlamada, katılımcılar arasında işbirliği ve motivasyonu artırmada önemli bir araç olup formal ve informal öğrenme süreçlerini de desteklemektedir. Öğrenme sürecinde BT sınıflarının kullanımının sağladığı pek çok avantajın yanında birtakım olumsuzlukların da oluşmasına yol açmıştır. Bu olumsuzluklardan biri de

öğrencilerin ders saatleri içerisinde dersle, öğrenme görevleriyle ilgisi olmayacak şekilde bilgisayar ve internetin ders dışı amaçlarla kullanılmasıdır.

Öğrencilerin, ders saatleri içerisinde, interneti ders ile ilgisi olmayan işler için kullanma eğilimi ve/veya davranışı olarak tanımlanan siber aylaklık (Kalaycı, 2010) günümüzde eğitim ortamlarında sıklıkla karşılaşılan problemlerin başında gelmektedir (Kalaycı, 2010; Karaoğlan Yılmaz, Yılmaz, Öztürk, Sezer ve Karademir, 2015). Araştırma sonuçları siber aylaklık davranışlarının gerek iş hayatındaki çalışanların gerekse de öğrenim sürecindeki öğrencilerin performanslarında ciddi düşüslere yol açtığını göstermektedir. Lavoie ve Pychyl (2001) yaptıkları araştırma ile günde bireylerin zamanlarını evde %57'sini, işte %32'sini ve okulda %40'ını internette oyalanma davranışları ile harcadıklarını ortaya koymuşlardır. Bu oyalanma davranışının internette boşa zaman geçirme olarak ifade edilebileceğini ve siber aylaklıkla ilişkili olabileceğini belirtmiştir. Öğrencilerin okuldaki zamanlarının günde % 40'ını siber aylaklık yaparak geçirmeleri azımsanacak bir oran değildir. Araştırmacılara göre günümüz eğitim ortamlarında mobil cihazların ve kablosuz internet kullanımının öğrencilerce kullanımının yaygınlaşması ile beraber bu oranın daha da yüksek olabileceği ifade edilmektedir (Karaoğlan Yılmaz ve diğerleri, 2015). Bu sebeple bu oranlar dikkate alındığında öğrencilerin siber aylaklık davranışlarını etkileyen sebeplerin ortaya konması ve bu davranışların nasıl azaltılabileceği ile ilgili bazı önemlerin alınması önemli bir ihtiyaç haline gelmiştir (Yaşar, 2013). Siber aylaklık üzerine gerçekleştirilen araştırmalar incelendiğinde bu davranışın altında yatan etmenlerin çoğunlukla bireysel psikolojik faktörler olduğu görülmektedir. Özellikle kendini denetleme ve kontrol etme yetisi düşük olan öğrencilerin siber aylaklık davranışları göstermelerinin daha olası olduğu düşünülmektedir. Siber aylaklık üzerinde etkili olabileceği düşünülen bir diğer faktörün ise bilgisayar kaygısı olduğu düşünülmektedir. Özellikle BT derslerinde etkinliklerin yapılması sürecinde bilgisayar kaygısı yaşayan öğrencilerin, etkinlikleri yapmak yerine siber aylaklık davranışları sergileyebildikleri gözlenmektedir. Bu durumun istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki gösterip göstermediği merak edilmektedir. Öğrencilerin BT derslerinde göstermiş oldukları siber aylaklık davranışlarının nedenlerini belirlemek, eğitimciler tarafından istenmeyen bu davranışla mücadele etme, buna yönelik önlemler alma konusunda yardımcı olacaktır. Bu amaçla gerçekleştirilen bu araştırmanın amacı üniversite öğrencilerinin BT sınıflarında işlenen bilgisayar derslerinde göstermiş oldukları siber aylaklık davranışları ile kontrol odağı ve bilgisayar kaygısı arasındaki ilişkiyi incelemektir.

Yöntem

Araştırmanın Modeli ve Katılımcıları

Bu araştırma, araştırmacıların bağımsız ve bağımlı değişkenler arasındaki ilişkileri ve etkilerini değerlendirmelerini sağlayan korelasyonel bir çalışma olarak tasarlanmıştır (Karasar, 2005). Araştırmanın katılımcılarını; bir devlet üniversitesinin farklı bölümlerinde öğrenim gören ve BT sınıfında verilmekte olan bilgisayar I dersini alan 273 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Öğrencilerin yaşları 16-25 aralığında değişmektedir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri; kişisel bilgiler formu, siber aylaklık etkinlikleri ölçeği, kontrol odağı ölçeği ve bilgisayar kaygısı ölçeğinden elde edilmiştir.

Kişisel Bilgiler Formu. Araştırmacılar tarafından geliştirilen bu form kapsamında öğrencilere, cinsiyet, bölüm, yaş gibi demografik bilgilerle ilgili sorular sorulmuştur.

Siber Aylaklık Etkinlikleri Ölçeği. Blanchard ve Henle (2008) tarafından geliştirilen ölçek, Kalaycı (2010) tarafından Türkçe'ye uyarlanmış ve Yaşar (2013) tarafından yeniden revize edilmiştir. Ölçeğin gözden geçirilmiş sürümünde, ölçeğe öge eklemeye ek olarak, bir alt boyut olan "arama" boyutu da dahil edilmiştir. Revize edilen ölçek 23 maddeden oluşmaktadır. Ölçek öğeleri beşli likert tipindedir. Ölçeğin, alt boyutları ve bunların iç tutarlılık katsayıları şu şekildedir: Bireysel .94, Arama .77, Sosyal .84 ve Haber .76'dır. Ölçeğin tamamı için hesaplanan güvenilirlik değeri .92'dir.

Dağ (2002) tarafından Türkçe'ye uyarlanan ölçek, 47 maddeden oluşmakta olup, beşli likert tipinde bir ölçektir. Ölçeğin, alt boyutları ve bunların iç tutarlılık katsayıları şu şekildedir; kişisel kontrol boyutu .78, şansa inanma boyutu .81, çabalamanın anlamsızlığı boyutu .84, kadercilik boyutu .77 ve adil olmayan dünya inancı boyutu .86'dır. Ölçeğin tamamı için hesaplanan güvenilirlik değeri .89'dur.

Bilgisayar kaygısı ölçeği, Ceyhan ve Gürçan-Namlu (2000) tarafından geliştirilmiş olup, dörtlü likert tipindedir ve 28 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin, alt boyutları ve bunların iç tutarlılık katsayıları şu şekildedir: bilgisayara yönelik duyuşsal kaygı .88, bilgisayara zarar verme endişesi .86, bilgisayarı öğrenme kaygıları .82'dir. Ölçeğin tamamı için hesaplanan güvenilirlik değeri .90'dur.

Verilerin Çözümlemesi

Katılımcılardan elde edilen ölçek puanlarının normallik dağılımı Kolmogorov-Smirnov testi ile sınımlanmıştır. Test sonucunda ölçeklerden elde edilen verilerin normal dağılım gösterdiği saptanmıştır (p>.05). Bu

şekilde analizde parametrik testler kullanılmıştır. Araştırmada anlamlılık testlerinde .05 güvenirlik düzeyi esas alınmıştır.

Bulgular

Üniversite öğrencilerinin siber aylaklık etkinlikleri ölçeği, kontrol odağı ölçeği ve bilgisayar kaygısı ölçeğinden elde ettikleri puanlara ilişkin bulgular Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Siber Aylaklık Etkinlikleri Ölçeği, Kontrol Odağı Ölçeği ve Bilgisayar Kaygısı Ölçeğine İlişkin Puanların Dağılımları

Ölçekler	Madde Sayısı	X	ss	x/k
• Siber aylaklık etkinlikleri ölçeği	23	59.87	16.03	2.6
• Kontrol odağı ölçeği	47	148.15	15.32	3.15
• Bilgisayar kaygısı ölçeği	28	46.59	10.54	1.66

Tablo 1’e göre, üniversite öğrencilerinin siber aylaklık etkinlikleri ölçeğinden aldıkları puan ortalamasının 59.87 (5 üzerinden 2.6) olduğu belirlenmiştir. Bu bağlamda, ölçeğin puan aralıkları dikkate alındığında öğrencilerinin siber aylaklık etkinliklerini gerçekleştirme durumlarının orta düzeyde olduğu söylenebilir. Üniversite öğrencilerinin kontrol odağı ölçeğinden aldıkları puan ortalamasının 148.15 (5 üzerinden 3.15) olduğu belirlenmiştir. Bu bağlamda, ölçeğin puan aralıkları dikkate alındığında öğrencilerinin kontrol odağı düzeylerinin orta düzeyde olduğu söylenebilir. Üniversite öğrencilerinin bilgisayar kaygısı ölçeğinden aldıkları puan ortalamasının 46.59 (4 üzerinden 1.66) olduğu belirlenmiştir. Bu bağlamda, ölçeğin puan aralıkları dikkate alındığında öğrencilerinin bilgisayar kaygı düzeylerinin düşük düzeyde olduğu söylenebilir.

Siber aylaklık etkinlikleri ölçeği, kontrol odağı ölçeği ve bilgisayar kaygısı ölçeği arasındaki korelasyonlar Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Siber Aylaklık Etkinlikleri Ölçeği, Kontrol Odağı Ölçeği ve Bilgisayar Kaygısı Ölçeği Arasındaki İlişkiler

Ölçekler		Siber Aylaklık Etkinlikleri Ölçeği	Kontrol Odağı Ölçeği	Bilgisayar Kaygısı Ölçeği
Siber Aylaklık Etkinlikleri Ölçeği	r	1	.125*	-.069
	p		.034	.244
	N	273	273	273
Kontrol Odağı Ölçeği	r	.125*	1	.219**
	p	.034		.000
	N	273	273	273
Bilgisayar Kaygısı Ölçeği	r	-.069	.219**	1
	p	.244	.000	
	N	273	273	273

*. Korelasyon 0.05 düzeyinde anlamlıdır.

** .Korelasyon 0.01 düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 2 incelendiğinde siber aylaklık etkinlikleri ölçeği ile kontrol odağı ölçeği arasında ($r=.125, p<.05$) pozitif yönlü ancak düşük düzeyde anlamlı bir ilişki belirlenmiştir. Ancak siber aylaklık etkinlikleri ölçeği ile bilgisayar kaygısı ölçeği arasında ise anlamlı bir ilişkinin ($r=-.069, p>.05$) olmadığı görülmektedir. Diğer

taraftan, bilgisayar kaygısı ölçeği ile kontrol odağı ölçeği arasında ($r=.219$, $p<.05$) pozitif yönlü ancak düşük düzeyde anlamlı bir ilişki belirlenmiştir.

Sonuçlar ve Öneriler

Üniversite öğrencilerinin BT sınıflarında işlenen bilgisayar derslerinde göstermiş oldukları siber aylıklık davranışları ile kontrol odağı ve bilgisayar kaygısı arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla gerçekleştirilen bu araştırma 273 üniversite öğrencisi üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmadan elde edilen sonuçlar ve bunlara ilişkin öneriler sırasıyla sunulmaktadır.

Üniversite öğrencilerinin siber aylıklık etkinlikleri ölçeği, kontrol odağı ölçeği ve bilgisayar kaygısı ölçeğinden elde ettikleri puanlara ilişkin bulgular incelendiğinde, öğrencilerin bilgisayar dersindeki siber aylıklık davranışlarının ve kontrol odaklarının orta düzeyde olduğu, bilgisayara yönelik kaygı durumlarının ise düşük düzeyde olduğu görülmüştür. Ölçekler arası ilişkiler incelendiğinde; siber aylıklık davranışları ile kontrol odağı arasında düşük düzeyli anlamlı bir ilişki olduğu görülürken, siber aylıklık davranışları ile bilgisayar kaygısı arasında anlamlı bir ilişki görülmemiştir. Yılmaz ve Yurdugül (2018) araştırmasında öğrencilerin bilgisayar dersindeki siber aylıklık davranışları ile bilgisayar ve bilgisayar dersine yönelik tutum arasında pozitif yönlü anlamlı ancak düşük düzeyli bir ilişkinin varlığını belirlemişlerdir. Yaşar (2013) araştırmasında iç denetim odağı ile siber aylıklık etkinlikleri arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuşken, dış denetim odağı ile siber aylıklık etkinlikleri arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda öğrencilerin siber aylıklık davranışlarının bilgisayar kaygısı ile ilişkili olmadığı görülmüştür. Diğer taraftan, kontrol odağının ise düşük düzeyli bir ilişki gösterdiği görülmüştür. Bu bulgudan hareketle öğrencilerin kontrol odaklarının geliştirilmesi siber aylıklık davranışlarının kontrol edilmesinde kısmen de olsa etkili olabilecektir. Gelecek araştırmalarda siber aylıklık davranışları üzerinde etkili olabilecek diğer bireysel farklılıkları, psikolojik faktörleri belirlemeye yönelik çalışmalar yapılabilir. Ayrıca öğrenme ortamlarının tasarımında siber aylıklık davranışlarına yol açabilecek ortamlardan kaçınılması gerekmektedir. Sezer, Karaoglan Yılmaz ve Yılmaz çalışmalarında öğrenme ortamlarının daha etkili olabilmesi için önerilerde bulunmuşlardır. Yapılacak araştırmalarda bu ortamların tasarımdaki farklılıklar dikkate alınarak karşılaştırmalar yapılabilir.

Kaynakça

- Ceyhan, E., & Gürcan-Namlu, A. (2000). Bilgisayar kaygısı ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(2), 77-93.
- Dağ, I. (2002). Kontrol odağı ölçeği (KOÖ): Ölçek geliştirme, güvenilirlik ve geçerlik çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 17(49), 77-90.
- Kalaycı, E. (2010). *Üniversite öğrencilerinin siber aylıklık davranışları ile öz düzenleme stratejileri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Karaoğlan Yılmaz, F. G., Yılmaz, R., Öztürk, H. T., Sezer, B., & Karademir, T. (2015). Cyberloafing as a barrier to the successful integration of information and communication technologies into teaching and learning environments. *Computers in Human Behavior*, 45, 290–298.
- Karasar, N., (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Lavoie, J.A.A., & Pychyl, T.A. (2001). Cyberslacking and the procrastination superhighway: A Web-based survey of online procrastination, attitudes, and emotion. *Social Science Computer Review*, 19(4), 431–444.
- Ordóñez de Pablos, P., & Lytras, M. D. (2012). *Knowledge management and drivers of innovation in services industries*. IGI-Global, 1–349.
- Sezer, B., Karaoglan Yılmaz, F. G., & Yılmaz, R. (2013). Integrating technology into classroom: the learner-centered instructional design. *International Journal on New Trends in Education and Their Implications*, 4(4), 134-144.
- Yaşar, S. (2013). *Üniversite öğrencilerinin denetim odağı ve bilgisayar laboratuvarına yönelik tutumlarının siber aylıklık davranışlarına etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Yılmaz, R. & Yurdugül, H. (2018). Cyberloafing in IT classrooms: exploring the role of the psycho-social environment in the classroom, attitude to computers and computing courses, motivation and learning strategies. *Journal of Computing in Higher Education*. DOI: <https://doi.org/10.1007/s12528-018-9184-2>